

Advies NVLM voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs: maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen.

31 oktober 2019

Introductie

In dit document beschrijft de Nederlandse Vereniging van Leraren Maatschappijleer (NVLM) haar visie op de vakken maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs. Deze vakken hebben een kenniscomponent (politieke en maatschappelijke geletterdheid), een vaardighedencomponent (vermogen tot politieke en maatschappelijke participatie) en een waardencomponent (politieke en maatschappelijke oordeelsvorming, waarbij kennis en vaardigheden natuurlijk ook belangrijke rol spelen).

Maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen hebben als doel leerlingen te begeleiden bij het ontwikkelen van gegronde inzichten over oorzaken, gevolgen, oplossingsrichtingen en perspectieven op politieke en maatschappelijke vraagstukken. De vakken kunnen enerzijds worden beschouwd als een educatie tot democratisch burgerschap, anderzijds als introductie in de begrippen en benaderingen van de sociale wetenschappen. (Boorn, R. van den (red.) (2019) *Handboek vakdidactiek maatschappijleer*). Vanuit die gedachte heeft de NVLM steeds feedback gegeven op de tussenproducten van twee ontwikkelteams van Curriculum.nu: Mens & Maatschappij en Burgerschap.

Sinds het ontstaan van maatschappijleer heeft de burgerschapsopdracht altijd een centrale plek gehad in het vak, dit was ook de belangrijkste reden om maatschappijleer verplicht te stellen voor alle leerlingen. De keuzevakken maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen hebben zeker ook een rol in de burgerschapsvorming, maar bij deze vakken ligt de nadruk – voor zover het onderscheid gemaakt kan worden – meer op kennis en vaardigheden “om maatschappelijke verschijnselen, ontwikkelingen en vraagstukken te begrijpen en te doordenken” dan op burgerschapsvorming. Maar het één kan natuurlijk niet zonder het ander: burgerschapsvorming zonder kennis over politieke en maatschappelijke vraagstukken bestaat niet. En andersom draagt kennis van deze vraagstukken bij aan burgerschap.

Er bestaat veel onduidelijkheid rondom de begrippen burgerschap en burgerschapsvorming, men verwacht het bijvoorbeeld met persoonsvorming of met de pedagogische taak van de school. De NVLM vindt een heldere afbakening van het begrip dan ook wezenlijk voor goed burgerschapsonderwijs. De definitie uit het *Handboek vakdidactiek maatschappijleer* (p.77) geeft de essentie van burgerschap goed weer: de manieren waarop vrije en gelijke individuen zich tot elkaar en tot ‘de macht’ verhouden en hoe zij de samenleving kunnen vormgeven. Burgerschap gaat dus altijd over het gezamenlijk vormgeven van het publieke en politieke domein. Daarbij is het van belang dat burgers niet alleen de bereidheid maar ook het vermogen hebben om dit te doen (Onderwijsraad, 2003). Twee doelen waaraan maatschappijleer een essentiële bijdrage kan leveren.

Maatschappijleer

Wij zien een grote rol weggelegd voor het vak maatschappijleer als het gaat om het verwezenlijken van een centrale doelstelling van de curriculumherziening. Eén van de zeven adviezen van de Coördinatiegroep – *“Veranker digitale geletterdheid en burgerschap in het curriculum”* – kan binnen het vak maatschappijleer in het voortgezet onderwijs voor ten minste de helft gerealiseerd worden. De wetenschappelijke adviesgroep van Curriculum.nu vindt dat burgerschap en digitale geletterdheid een eigen ruimte in het curriculum moeten krijgen (aanbeveling 2c in het definitieve advies). Bij burgerschap ligt het voor de hand dat de overheid dit realiseert door voor maatschappijleer meer tijd en ruimte te maken in het curriculum, waarbij dit voor scholen geen vrijblijvende aangelegenheid moet zijn.

Waarom is dit de meest logische route om burgerschap te verankeren in het curriculum?

- Burgerschapsonderwijs heeft meer effect als leraren daarvoor inhoudelijk zijn opgeleid en als er duidelijke doelen zijn vastgesteld in het curriculum.
- Als burgerschapsonderwijs op scholen wordt vormgegeven, gebeurt dat ook nu al vaak door maatschappijleerdocenten.
- Integratie van het burgerschapsonderwijs in alle vakken is de afgelopen 13 jaar amper van de grond gekomen.
- De democratische rechtsstaat is het fundament van burgerschapsonderwijs. Zie bijvoorbeeld het [briefadvies](#) over het wetsvoorstel verduidelijking burgerschapsopdracht van de Onderwijsraad uit 2018. “De gemeenschappelijke kern van burgerschapsonderwijs (..) ligt voor de raad in principes en uitgangspunten van de democratische rechtsstaat.” De democratische rechtsstaat komt in het curriculum vooral bij maatschappijleer naar voren.

Om dit doel te bereiken, moet wel aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan. We lichten in deze paragraaf toe wat we daar mee bedoelen.

Wat betekent Curriculum.nu voor maatschappijleer?

Het programma van het vak maatschappijleer kan worden verrijkt door voort te bouwen op:

- Alle grote opdrachten van burgerschap;
- De grote opdracht ‘digitaal burgerschap’ van het ontwikkelteam digitale geletterdheid;
- De grote opdrachten van het ontwikkelteam M&M, met name de grote opdrachten 4 tot en met 10.

Doorlopende leerlijn

Middels deze verrijking van het vak maatschappijleer kan de doorlopende leerlijn democratisch burgerschap worden geborgd en wordt een belangrijke aanbeveling van het ontwikkelteam Mens & Maatschappij van Curriculum.nu geïmplementeerd: *“Zorg waar mogelijk dat de grote opdrachten en bouwstenen van het leergebied burgerschap, in relatie met die van het leergebied Mens & Maatschappij, geborgd worden in de programma’s van maatschappijleer.”* Leraren maatschappijleer zijn bereid en in staat om het burgerschapscurriculum - samen met wetenschappers en

lerarenopleiders - voor (de bovenbouw van) het voortgezet onderwijs verder vorm te geven. Het vak maatschappijleer biedt hiervoor de mogelijkheid omdat alle leerlingen het vak krijgen en omdat 'burgerschapsvorming' in het DNA van ons vak zit, waarbij er aandacht is voor kennis, vaardigheden en houdingen. Bij andere vakken is dit veel minder het geval, zo blijkt ook uit de vakvisies die vakverenigingen hebben geschreven in het kader van Curriculum.nu (Eidhof, B. e.a. (2019), [Handboek Burgerschapsonderwijs voor het voortgezet onderwijs](#), p. 104). Daarnaast zijn wij in staat deze leerlijn door te trekken naar Burgerschap in het mbo.

Samenhang

Naast deze inhoudelijke reden om maatschappijleer de hoofdrol te geven in het burgerschapscurriculum, is er ook een pragmatische reden: leerlingen hebben in de bovenbouw nu eenmaal heel uiteenlopende vakkenpakketten. De doelstelling *meer samenhang* van Curriculum.nu is dus moeilijk te bereiken door naar keuzevakken te kijken. Voor samenhang op het gebied van burgerschapsonderwijs zou daarom in eerste instantie naar maatschappijleer moeten worden gekeken, waarbij we graag samenwerken met collega's van bijvoorbeeld Nederlands of CKV en waar mogelijk met de collega's van keuzevakken in de bovenbouw. Bij geschiedenis kan bijvoorbeeld aandacht worden geschonken aan de wording van ons democratisch bestel, bij aardrijkskunde krijgt burgerschap vooral een mondiale dimensie en bij filosofie is aandacht voor morele en levensbeschouwelijke kwesties, maar geen van deze vakken wordt door alle leerlingen in de bovenbouw gevolgd. En bij deze andere vakken komen alleen fragmenten van burgerschapsonderwijs naar voren, bij maatschappijleer komt het samen.

Ook bij het leergebied M&M speelt maatschappijleer een centrale rol waar het de samenhang in de bovenbouw betreft. Het ontwikkelteam M&M beveelt aan de functie van maatschappijleer als gemeenschappelijke basis van de Mens & Maatschappijvakken te benutten. Het gemeenschappelijke vak maatschappijleer is immers als enige Mens & Maatschappij-vak verplicht voor alle leerlingen in de bovenbouw van vmbo en havo/vwo.

Overladenheid en keuzevrijheid

Overladenheid kan worden voorkomen door in het examenprogramma maatschappijleer een domein 'analyse van een sociale of politieke actualiteit' op te nemen en binnen het vak minder aandacht te besteden aan gedetailleerde kennis over zaken die aan verandering onderhevig zijn zoals regelingen in de verzorgingsstaat en de volgorde van de stappen in het formatieproces (Ruijs, G. (2012) in [Maatschappijleer hoofdzaak](#)). Bij het nieuwe examenprogramma maatschappijwetenschappen hebben we goede ervaringen opgedaan met een dergelijk domein. Actuele vraagstukken maken natuurlijk altijd al onderdeel uit van de lessen maatschappijleer, maar het is goed om dat ook vast te leggen in examenprogramma's. Dan komt de actualiteit er niet bovenop, maar maakt het een integraal onderdeel uit van het curriculum. Dit sluit ook aan bij de aanbeveling van het ontwikkelteam M&M: "*Leg bij maatschappijleer expliciet relaties tussen de theorie (met soms abstracte concepten en structuren) en het persoonlijke leven en de maatschappelijke actualiteit*". Uit de praktijk weten we dat het motiverend werkt om leerlingen zelf te laten kiezen welke politieke of maatschappelijke actuele ontwikkelingen ze met behulp van vakspecifieke concepten willen analyseren.

Vmbo/havo/vwo

De NVLM wil de examenprogramma's van maatschappijleer op vmbo, havo en vwo dus tegen het licht houden tegen de achtergrond van de eindproducten van de ontwikkelteams Burgerschap, M&M en Digitale Geletterdheid. Maar de behoefte om de programma's van maatschappijleer op het vmbo en maatschappijleer op havo/vwo meer met elkaar in overeenstemming te brengen leeft al langer. De opzet van de examenprogramma's van vmbo en havo/vwo verschillen nu van elkaar, een verschil dat vooral historisch verklaard kan worden. Een op elkaar afgestemde herziening van beide programma's - gericht op de burgerschapsvormende functie en gebaseerd op begrippen en benaderingen uit de sociale en politieke wetenschappen - is wenselijk. Deze herziening willen we ook gebruiken om in de examenprogramma's meer aandacht te schenken aan de internationale context van de Nederlandse politiek en samenleving, aan de rol van de (sociale) media en aan sociale verschillen.

Randvoorwaarden

Een inhoudelijke herijking van het vak maatschappijleer kan echter niet zonder aandacht voor de positie van het vak. Wie de aanbevelingen van Curriculum.nu op het gebied van burgerschap serieus neemt moet voldoende tijd en ruimte in het curriculum creëren voor maatschappijleer, anders neemt de overladenheid alleen maar toe. De Staatscommissie parlementair stelsel heeft als een van haar zeven belangrijkste aanbevelingen aangegeven dat het onderwijs een grotere bijdrage moet leveren aan democratische kennis en vaardigheden van leerlingen. Dat werkt zij vervolgens uit door vooral de nadruk op maatschappijleer en -kunde te leggen. Zij stelt dat maatschappijleer in het hele voortgezet onderwijs verplicht zou moeten zijn, meer uren moet krijgen en een centraal eindexamen moet kennen (Staatscommissie parlementair stelsel, 2018). Op de meeste scholen krijgen leerlingen het vak nu slechts 1 à 2 lessen per week gedurende één jaar. Niet echt een manier om een stevige leerlijn burgerschap op te bouwen. Maar het is nog ernstiger. De NVLM krijgt jaar-in-jaar-uit meldingen van docenten die op hun school onder druk worden gezet om alle leerlingen een voldoende of zelfs minimaal een zeven te geven. Maatschappijleer als compensatievak is goed voor de examenresultaten van de school, maar het gaat ten koste van goed burgerschapsonderwijs. De ruimte die scholen hebben bij het vormgeven van schoolexamens en het bepalen van herkansingsregels leidt, samen met de begrijpelijke wens om goede resultaten te halen, tot ongewenste effecten. Uit het [IPTO](#) (peildatum 1 oktober 2017) blijkt daarnaast dat scholen maatschappijleer vaker dan andere vakken door onbevoegde docenten laten geven, terwijl het toch zeker geen tekortvak is. Onbevoegd maatschappijleer geven komt vaker voor op het vmbo, dan op havo en vwo (respectievelijk 10,7%, 6,1% en 4,4% van de lessen). Terwijl we uit onderzoek (www.adks.nl) weten dat burgerschapsonderwijs juist in het vmbo van groot belang is. De steun voor de representatieve democratie, het vertrouwen in politici, de neiging om later te gaan stemmen bij verkiezingen, interesse in maatschappij en politiek, kennis over politiek en het politieke zelfvertrouwen: eersteklassers in het vmbo scoren op al deze punten minder goed dan hun leeftijdsgenoten in havo en vwo.

De positie van maatschappijleer moet over de hele linie versterkt worden om de doorlopende leerlijn burgerschap die Curriculum.nu zich ten doel stelt, te bereiken. Burgerschapsonderwijs goed verankeren kan alleen als de problematische situaties die nu in de praktijk bestaan worden aangepakt. Het eisen van een bevoegdheid maatschappijleer en het realiseren van de aanbevelingen

van de staatscommissie zijn dus voorwaardelijk voor een goede verankering van de uitkomsten van Curriculum.nu op het gebied van burgerschap:

- Invoering van een minimum aantal lessen voor maatschappijleer in onder- en bovenbouw;
- Invoering van een centraal schriftelijk eindexamen maatschappijleer;
- Het vak maatschappijleer dient even zwaar mee te tellen als andere schoolvakken waarin leerlingen centraal examen doen.

Overigens moet er naast het centraal examen maatschappijleer ook ruimte blijven om aan de schoolexamendomeinen een meer schoolspecifieke invulling te geven. Een deel van die ruimte kan ook worden gebruikt voor samenwerking tussen vakken, zie enkele voorstellen om samenhang te bevorderen verderop in dit document.

Maatschappijkunde (vmbo) en maatschappijwetenschappen (havo en vwo)

Ook bij de vakken maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen hechten we aan voldoende ruimte om in het schoolexamen op een andere manier andere vaardigheden en kennis te toetsen dan in het centraal schriftelijk examen. Uit de [Curriculumspiegel](#) van SLO (pagina 91, 2017) blijkt dat het bij vrijwel alle vakken lastig is om voldoende ruimte te maken voor een schoolexamen dat in vorm en inhoud afwijkt van het centraal examen. De NVLM vindt voldoende ruimte voor de schoolexamens van belang, waarbij we het met SLO eens zijn dat deze herwaardering van de schoolexamens samen moet gaan met meer aandacht voor kwaliteitsborging. (Zie pagina 101 van de Curriculumspiegel.)

Wat betekent Curriculum.nu voor maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen?

Het product van het ontwikkelteam Mens & Maatschappij schetst de contouren van het leergebied Mens & Maatschappij. De curricula van de vakken maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen kunnen daarbij aansluiten, maar de NVLM vindt net als het ontwikkelteam M&M dat er nog een tussenstap nodig is. Wij scharen ons dan ook achter de volgende aanbeveling van het ontwikkelteam: “Binnen de gegeven tijd en de gegeven opdracht konden vakspecifieke vraagstukken echter nog niet nader worden uitgewerkt. Die nadere uitwerking zal moeten plaatsvinden voordat de vervolgfase, het ontwikkelen van kerndoelen, van start gaat. (..) In deze uitwerking kunnen wetenschappers, vakdidactici, lerarenopleiders, leraren en ontwikkelteamleden de afzonderlijke disciplines binnen het leergebied herkenbaar versterken.” Als naar het curriculum van bovenbouwwakken wordt gekeken, kan het belang van vakinhoudelijke kennis niet overschat worden. Concepten, theorieën en ook een deel van de vaardigheden zijn immers vakspecifiek en niet vakoverstijgend. De aansluiting met het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs moet geborgd worden, maar in het traject van Curriculum.nu hebben we tot nu toe te vaak gezien dat onze specifieke vakexpertise het onderspit moest delven. In de ontwikkelteams Burgerschap en M&M zaten immers veel leraren uit het basisonderwijs en leraren van andere vakken in het voortgezet onderwijs, maar slechts één of twee leraren met een bevoegdheid voor onze vakken. Voor maatschappijkunde moeten lerarenopleiders, leraren en vertegenwoordigers van het vervolgonderwijs snel aan de slag om de examenprogramma's te vernieuwen. Voor het nog zeer recent vernieuwde examenprogramma maatschappijwetenschappen, is een dergelijke operatie ongewenst. Ook hierin volgen wij de aanbevelingen van het ontwikkelteam M&M.

Doorlopende leerlijn

De grote opdrachten van het ontwikkelteam M&M bieden aanknopingspunten voor een doorlopende leerlijn, waar maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen een belangrijke rol in spelen. Het programma van maatschappijwetenschappen hoeft hiervoor niet of nauwelijks te worden aangepast, het programma van maatschappijkunde moet wel stevig vernieuwd worden. Deze wens bestaat bij de NVLM al veel langer en er is dan ook al vaker op aangedrongen deze vernieuwing snel in gang te zetten.

Keuzevrijheid

De keuzevrijheid van leerlingen kan worden vergroot door de keuzevakken maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen op alle scholen aan te bieden, dat is nu nog lang niet overal het geval. Daarnaast is het van belang om de keuzevrijheid van leerlingen te vergroten door maatschappijwetenschappen en maatschappijkunde binnen meer profielen als keuzeprofielvak aan te bieden. Maatschappijwetenschappen wordt nu alleen aangeboden in de M-profielen, Voor leerlingen in de N-profielen is het vaak onbereikbaar, omdat veel scholen het vak niet aanbieden in de vrije ruimte. Op het vmbo is maatschappijkunde alleen een profielkeuzevak in Zorg & Welzijn. Maatschappijkunde kan nu niet gekozen worden in een aantal andere profielen, terwijl er - geredeneerd vanuit de focus van deze profielen en vanwege de aansluiting op vervolgopleidingen - alle redenen is dit wel mogelijk te maken. Leerlingen die maatschappijwetenschappen of maatschappijkunde kiezen zijn beter voorbereid op verschillende vervolgopleidingen zoals de mbo-opleidingen juridische dienstverlening en vrede & veiligheid, de hbo-opleidingen maatschappelijk werk en dienstverlening, journalistiek en leraar basis- of voorgezet onderwijs en de universitaire opleidingen sociologie en bestuurskunde.

Samenhang

Voor maatschappijkunde en voor maatschappijwetenschappen kan worden bekeken of alle werk- en denkwijzen die door het ontwikkelteam M&M geformuleerd zijn voldoende terugkomen in de examenprogramma's. Dit kan bijdragen aan meer samenhang met de andere M&M-vakken. Dat kan ook bereikt worden door – uitgaande van de concept-contextbenadering - gemeenschappelijke contexten te kiezen en door te kiezen voor een gemeenschappelijk schoolexamendomein met andere M&M-vakken waarin de actualiteit centraal staat. Deze samenhang kan verder versterkt worden door in het curriculum van alle leerlingen die een 'maatschappijgericht' profiel kiezen maatschappijwetenschappen of maatschappijkunde als profielvak op te nemen.

Maatschappijkunde

Net als het ontwikkelteam M&M zijn we van mening dat het examenprogramma maatschappijkunde op korte termijn vernieuwd moet worden. Ten eerste om te voorkomen dat leerlingen met een verouderd wereldbeeld worden opgezaald, ten tweede om te zorgen dat ook bij maatschappijkunde meer aandacht komt voor het leren denken met behulp van vakspecifieke begrippen en ten derde om aan te kunnen sluiten bij sociale en politieke actualiteit. Op die manier kan maatschappijkunde betekenisvoller worden en kan het vak leerlingen instrumenten in handen geven om de snel veranderende samenleving te leren analyseren. Om die redenen is de NVLM voorstander van de volgende fundamentele aanpassingen in het examenprogramma:

1. Het is van belang de benaderingswijze van maatschappijkunde aan te vullen met een aantal kernbegrippen van het vak, zodat de leerlingen maatschappelijke vraagstukken en verschijnselen beter kunnen begrijpen. Op die manier kan de concept-contextbenadering ook gebruikt worden in het vmbo. Maatschappijkunde is nu nog te veel gericht op de thema's/domeinen en reproductie van kennis. Dit zorgt ervoor dat leerlingen vakspecifieke kernbegrippen onvoldoende leren gebruiken als vanzelfsprekende instrumenten om maatschappelijke vraagstukken en ontwikkelingen te leren begrijpen. Dat leidt vervolgens tot onnodige overladenheid omdat veel verschillende begrippen en feiten geleerd moeten worden, zonder dat leerlingen de verbanden zien. (Zie ook onze opmerking over het informatieboekje bij maatschappijwetenschappen als oplossing voor dit probleem.)
2. Er moet kritisch worden gekeken naar de huidige domeinen van het vak maatschappijkunde. Bij een herziening van het vak kan voor een heel andere ordening worden gekozen. Deze keuze hangt samen met de constatering die bij punt 1 gedaan wordt.
3. We stellen voor in het examenprogramma een domein sociale/politieke actualiteit toe te voegen. Niet om een uurtje het nieuws door te nemen, maar om actuele ontwikkelingen te leren doorgronden met behulp van de kernbegrippen van maatschappijkunde. Dit domein kan ook worden gebruikt om te zorgen voor meer samenhang met andere M&M-vakken.
4. Wij zien daarnaast mogelijkheden om een praktijkcomponent toe te voegen aan het vak maatschappijkunde. Dat maakt het mogelijk om voor leerlingen in vmbo-bb en -kb en de nieuwe gt-leerweg een praktijkgericht gammavak aan te bieden, zodat de praktijkcomponent in het vmbo niet alleen met techniek of technologie kan worden ingevuld. Bijvoorbeeld:
 - Het produceren van een (audiovisueel) mediaproduct kan onderdeel worden van het examenprogramma maatschappijkunde. Theoretische kennis over bijvoorbeeld framing, nepnieuws en beeldvorming door de media, krijgt meer betekenis als leerlingen er zelf praktisch mee aan de slag gaan. Leerlingen die zelf nieuws produceren zullen zich sneller als kritische nieuwsconsumenten opstellen. Dit moet dan ook als expliciet doel in het examenprogramma worden opgenomen.
 - We denken dat het uitdagend en leerzaam zou zijn als leerlingen in het kader van hun schoolexamen maatschappelijke vraagstukken van gemeenten, maatschappelijke organisaties, bedrijven en instellingen analyseren en oplossingen voorstellen. Op die manier maken ze kennis met vraagstukken die in de regio spelen en de mogelijkheden die de regionale arbeidsmarkt biedt. Het leidt daarnaast tot een groeiende betrokkenheid bij politiek en samenleving.

We zien dus zowel een dringende noodzaak als heel veel mogelijkheden om het vak maatschappijkunde te vernieuwen.

Het ontwikkelteam M&M oppert de mogelijkheid om "aardrijkskunde en geschiedenis en bij voorkeur ook maatschappijkunde en economie" te laten opgaan in een Mens & Maatschappij-vak in de bovenbouw van vmbo-bb/kb. Wij zien er niets in om maatschappijkunde in deze fusie tussen aardrijkskunde en geschiedenis te laten verdwijnen, omdat dit ten koste gaat van vakspecifiek denken en vakspecifieke vaardigheden. [Cijfers laten zien](#) dat aardrijkskunde en geschiedenis in vmbo-bb en -kb bijna niet gekozen worden, maar maatschappijkunde en economie wel. Het zou jammer zijn deze keuzevrijheid van leerlingen te beperken door te gaan werken met een combinatievak M&M. De poging om bij de start van de tweede fase een combinatievak maatschappijleer/geschiedenis in te voeren, laat zien dat het ontwikkelen van een 'fusievak' veel tijd

en energie kost, terwijl de kans op succes heel klein is. Wij denken dat samenwerking met de M&M-vakken vanuit een positieve grondhouding en zonder dat er een gedwongen fusie op de loer ligt, veel kansrijker is. In de publicatie [Wat werkt als je samenwerkt](#) (Tuithof, H. (red.), 2018) worden een aantal goede voorbeelden genoemd.

Maatschappijwetenschappen

We zijn met het ontwikkelteam M&M van mening dat het examenprogramma maatschappijwetenschappen niet op korte termijn gewijzigd moet worden, het is immers net vernieuwd. De kernconcepten van het vak maatschappijwetenschappen sluiten al goed aan op een aantal grote opdrachten die door het ontwikkelteam M&M zijn geformuleerd, zoals identiteit, cultuur, samenwerking en conflict, sociale ongelijkheid, globalisering, macht en gezag. De doorlopende leerlijn is dan ook voldoende geborgd. Overladenheid kan worden beperkt door de definities van de kernconcepten – die leerlingen nu uit hun hoofd leren – op te nemen in een informatieboekje Maatschappijwetenschappen, vergelijkbaar met Binas voor de exacte vakken. Dit werd in 2009 al voorgesteld door de Vervolgcommissie Maatschappijwetenschappen. We citeren: “Als hogere eisen worden gesteld op het terrein van het analyseren van maatschappelijke vraagstukken, zullen er op andere terreinen minder hoge eisen moeten worden gesteld.” Het informatieboekje was een goed idee om overladenheid te beperken en kan ook bij een nieuw examenprogramma maatschappijkunde worden ingevoerd.

Afsluitend

De Nederlandse Vereniging van Leraren Maatschappijleer is blij dat er aandacht wordt besteed aan de actualisatie van het curriculum van de bovenbouw. In dit advies hebben wij beschreven welke mogelijkheden de NVLM ziet en wat er volgens ons nodig is om voor onze vakken tot verbeteringen te komen. We spelen graag een belangrijke rol bij de curriculumherziening van deze vakken, omdat leerlingen bij maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen leren hun blik op politiek en samenleving te verruimen en scherp te stellen. Het lijkt ons wenselijk om in de toekomst met enige regelmaat te kunnen checken of het curriculum van onze vakken nog voldoet aan de vakinhoudelijke eisen en aansluit bij actuele ontwikkelingen. We denken graag mee over een procedure om dit op reguliere basis te kunnen doen. Ten slotte willen we onze waardering uitspreken over het verzoek van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap om dit advies te schrijven. We hopen dat het ministerie ook in de toekomst de weg naar de NVLM weet te vinden.